

Medyanın Aile Kurumu Açısından Eleştirel Okuması Biz Evleniyoruz Programı örneği

• *Fatma ÖZDOĞAN BELLİGÜÇÜK**

Günümüzde aile, hem şiddetle saldırıya uğramakta, hem de savunulmaktadır. Kadınları baskı altında tuttuğu, çocukları ezdiği, nevrozun yayılmasına meydan verdiği iddiaları ile kınanan aile kurumu; öte yandan ahlakın temellerini sağlamlaştırdığı, suçü önlediği, düzeni koruduğu ve uygarlığın sürüp gitmesini sağladığı için övülmektedir.

Aile; sıkıcı, boğucu ve izinsiz zorla içeri girilmiş olan mı yoksa müşfik, şefkatli ve içten olan mı ikilemini yaşamaktadır.

Bugünden geleceğe uzanan bir çizgi üzerinde kültürel tüketimin çok yönlü etkilerinden söz etmek mümkündür. Kültürel tüketim, globalleşme sürecinde kültürel aynılaşıma ve farklılaşmanın bir arada yaşandığı bir tarza dönüşmüştür. Her zaman çok anlamlılık içeren kültürel ürünler farklı izleyiciler tarafından farklı bir metin halinde tüketilmektedir. Kültürel ürünleri izleyenlerin farklılığı, tüketilen ürünün farklı metinler olarak algılanmasını ortaya çıkarmaktadır.

Günümüz iletişim dünyasında yeni etkileşim tarzlarının oluşumunda yeni stratejiler belirlenmektedir. Yeni etkileşim tarzları toplumu dönüştürecek ve sosyal değişime ivme kazandıracaktır. Bu toplumsal dönüşüm sürecinde geliştirilen stratejilerin toplumu hangi yöne doğru sürüklediğinin bilincinde olunmalıdır. **Planlı bir değişime mi yoksa plansız bir savrulmaya mı zemin hazırlandığının vurgusu** son

derece önemlidir. Geleceğin toplumunu yaratırken daha istikrarlı ve daha eşitlikçi bir yapıya dönüştürmek amacıyla kültürel ürünlerin kimi ne biçimde ve ne yönde etki altında bırakabileceğinin bilgisine sahip olunmalıdır. Topluma tüketilmek üzere kültürel ürünleri sunanlar son derece önemli bir sorumluluk altındadırlar. Toplumun şekillendirilmesinde birincil görev ve sorumluluğu üstlenmiş olan medyanın, bu sorumluluk bilincini taşıdığına inanılmaktadır.

Bilim adamları, geleceğin toplumunda, bireyin tecrit olması, sosyal anomi ve insanlık özelliklerinin kaybolması gibi negatif semptomların ortaya çıkabileceği üzerinde durmaktadır. Sonuçları iyi kurgulanmamış stratejilerin, toplumsal dönüşüm sürecinde son derece önemli problemleri beraberinde getireceği ifade edilmektedir. Eğer kültürel ürünler yeni etkileşim tarzlarının ortaya çıkmasında belirli bir rol oynuyor iseler, bu ürünlerin neden, nasıl ve ne amaçla toplumda tüketildiğine dikkat etmek gerekmektedir. Kültürel ürünler; aile üyeleri arasında organik ilişkilerin güçlenmesine, bireysel haklara ve değerlere saygı gösterilmesine, makul bir rol paylaşımının yapılmasına ve sorunların demokratik bir şekilde çözümlenmesine zemin hazırlayan yeni bir aile kültürünün oluşturulmasına katkıda bulunmalıdır.

Epistemolojik miyopluk tehlikesi yaşamamak için günlük yaşama dikkatlice bakarak yabancı gelenek-

lerin ve uygulamaların berrak bir görüntüsü elde edilmelidir. Kültürel ürünler bu çerçevede mutlaka dikkatli bir değerlendirmeye tabi tutulmalıdır.

Mutlu son ideolojisi yaratmak için öncelikle bu mutlu sonun hazırlayıcılarına dikkat çevirmek gerekir. Mutlu son için gerekenler ve mutlu son için gerekli ilkeler ne olmalıdır sorusuna hassasiyetle üzerinde durulmuş bir çerçeveden cevap bulma çabasında olunmalıdır.

Bilginin karşılığında para veren yarışmalar yayınlanmaktadır. Bu yarışmalar bilgi toplumu dediğimiz toplumu yaratmada kendi üzerlerine düşen görevi yerine getirmektedir. Fakat mutluluk, sevgi, sadakat ve benzeri duyguların yeşerdiği ve büyüdüğü aile kurumunun para karşılığı yapılandırılması ve ödül para olan bir birlikteliğin adının aile olması kültürel yapımızda son derece önemli yaralar açabilir, son derece önemli kültürel erozyonlara sebep olabilir.

Hayatın gerçeği gibi sunulan kurgulanmış bir "gerçek hayat" Türk halkının karşısına çıkarılmaktadır. Bu kurgulanmış, kuralları belli, yarışma moduyla birlikte sunulan bu senaryo halkın temel toplumsal yapısını zedeleme yönünde çıktılara dönüşebilir.

Temel geleneksel norm ve değerlerimizin altını çizen, model aile imajını vurgulayan bir senaryo ile izleyiciye kurgulanmış bir Türk ailesi modeli aktaran dizilerin toplumsal değişimde olumlu katkıları olacaktır. Bunların her biri senaryo olduğu ilan edilerek yayınlanmaktadır. Gerçek hayattan alınmış ama kurgusu yapılan, senaryosu olan yapımlar olduğu için de hiçbir rahatsızlığa yol açmamaktadır. Bu yarışmada olan gençlerin **değerli bir hayat kurma mücadelesi mi?** içinde oldukları yada **kurmaca bir hayatın aktörleri mi?** oldukları üzerinde durulmalıdır. Bir başka dikkat çekilmesi gereken nokta ise, aile yapımızın kurulma şekline son derece ters düşen bir noktada duran bir yarışma formatından söz edilebilir. Türk ailesinin kurulma aşamaları, ailelerle ve akrabalarla olan ilişkiler, evlilik kurulmasında yaşanan söz, nişan ve benzeri uygulamaların formata zorla enjekte edilmiş dokusu son derece hassas dengeleri zedeleyecek gibi görünmektedir.

Ailenin sosyal dokusu içinde filizlenen bireylerin, en temel eğilim ve kişilikleri 0-6 yaş arasında oluşmaktadır. Bu bilimsel gerçeklikten yola çıkarak, evlerin elektronik pencerelerinden koruyucu hiçbir filtreden geçmemiş bir veri bombardımanı yapılması geleceğin üreticisi konumunda olan ailenin ne kadar ciddi tehdit altında ve korunmasız olduğu savını gündeme getirmektedir.

Televizyon, hayata ilişkin verileri kendi formatında yeniden montajlayarak ve yeniden kurarak kitlelere ileten bir teknolojidir. Bireylerin, kendilerini korumaları ve gerçekten özgür iradeleriyle davranmalarını sağlayacak bir özgürlük kültürünün inşasında sorumluluk alanlarından birinin adı iletişim araçlarıdır, iletişim özgürlüğünü, iletişimin öteki ucunda bulunan aileler yani alıcı kitle açısından irdelemek, iletişim özgürlüğünün yalnızca göndericilerce değil aynı zamanda alıcılar açısından da önemli olduğu gerçeğini vurgulamak gerekmektedir. Türk ailesinin kendini içinde bulduğu bu iletişim patlamasından nasıl ve ne yönde etkilendiği üzerinde durulması gereken öncelikli bir konudur. Bu patlama orta ve uzun vadede ülkenin hem ekonomik hem de kültürel envanterine yapacağı etkiler henüz kestirilememektedir. Bu öngörünün tek anahtarı şu anda ne yönde bir ileti veriyorsanız ileride çıktınızın aynı yönde olacağı gerçeğidir. Eğer ailenin gereksinimleri ni ve değerlerini doğru iletirseniz, sağlıklı bir ailenin oluşumuna katkı sağlarsınız. Eğer ailenin gereksinim ve değerlerini yanlış okumayla birlikte alıcıya sunarsanız, uzun vadede sağlıksız ilişkiler yumağı ile birlikte oluşmuş hastalıklı bir topluma sahip olursunuz.

Aile kurumunun devamını, bireylerin sağlıklı gelişimini, toplumun uyumlu ve sorumlu bireylerden oluşması gerektiği gerçeğini işleyen programlar toplumsal sorumluluklarını yerine getiriyorlar demektir. Bir kültür taşıyıcısı olarak medya, ulaştığı insanlara bir yaşam biçimi sunmakla birlikte, bilinç altına kimi doğruları dikte etmektedir. Alıcıların, yani kültürel ürünü tüketen ailelerin, vatandaşların hak ve özgürlükleri açısından programların eleştirisi yapılmamak-

tadır, iletiyi alan tüketici kitlenin haklarından söz edilmesi için öncelikle alıcı kitlenin yayınlanan programın varlığından memnun olup olmadığı alıcılara hemen hemen hiç sorulmamaktadır. Reyting kaygısı izleyicilerin memnurluk kaygısına dönüştürülmemektedir.

Avrupa'da şu anda üç önemli sorun alanının altı çizilmektedir. Uyuşturucu, şiddet ve aile değerlerindeki aşınma. Evlilik dışı doğan çocuklar, çocuk yaşta hamilelikler, tek ebeveynli çocuklar, hızla artan boşanmalar, alkol ve uyuşturucu alışkanlıklarının artması, şiddetin her alana yayılması gibi sonuçlar sosyal bir depremin öncülleri olarak görünmektedir. 1994 yılında Dünya Aile Yılı kutlanmıştır. 10.yılıni yaşadığımız aile yılında ailenin öne çıkarılmasının nedeni sosyal çöküşün önüne geçmektir. Evlilik oranlarındaki düşüş, boşanmalar, evlilik dışı beraberlikten doğan çocuklar ve tek ebeveynli hanelerin batı toplumlarında meydana getirdiği problemler, bizim toplumumuzda aile gerçeğinin önemine daha da dikkat çekmemiz gerektiğini ortaya koymaktadır.

Medyanın eleştirel bir okumasının gerçekleştirilmesi ile tüketimin bir ünitesi olan ve aynı zamanda geleceğin üreticisi olan ailenin, medyada belirleyici

konumdan çok belirlenen konumda olduğu görülmektedir. Aile, kültürel değerleri muhafaza ve nakletmede geleceğin üreticisi olan en önemli sosyal kurumlardan biri olma özelliğini halen sürdürmektedir. Ailenin temel ilke ve değerleri; hakkaniyet, dürüstlük, sabır, onura saygı, kişisel bütünlük, tutarlı olma, sorumluluk alma ve hizmet etme, gelişime önem verme, koşulsuz sevgi, yardımlaşma ve yürek lendirme olarak sayılabilir. Bu değerlerin hakimiyeti ailelerimizde zayıfladığı anda batı toplumlarının yaşamış olduğu sorunlarla karşı karşıya kalmamız söz konusudur. Bu değerlerin hakimiyetinin sağlayıcısı ve aktarıcısı bir kurum olarak medya, üzerine düşen sorumluluğu yerine getirmelidir. Çünkü uzun vadede yine aynı toplumda iyi ve kötü birlikte paylaşılacaktır. Sağlıklı kurulan ilişkiler sağlıklı toplumlara götürecektir. Sağlıksız bir ileti ise bizleri hastalıklı bir toplumla yüzleşmeye doğru sürükleyecektir. Sağlıklı ve işlevsel aileleri gelecek günlere taşımak ve yaşatmak için herkes bugünden sorumluluklarını yerine getirmelidir. Mutlu sonlan izlemek istiyorsak bugünün mutlu senar-yolarını sorumluluk bilinciyle yazmamız gerekiyor.